

Frågor och svar om behörighetskrav inom barnomsorg och grundskola fr.o.m. 1.1.2021

Landskapslagen (2020:32, LBG) och landskapsförordningen (2020:99) om barnomsorg och grundskola trädde ikraft 1 januari 2021. Behörighetskrav som tidigare funnits i LF (2011:90) om behörighetskrav för personal anställd i daghem och fritidshem, i grundskoleförordning (1995:95) för landskapet Åland och i riksförordningen 986/1998 har upphävts och de nya behörighetskraven är nu samlade i kapitel 4 i den nya förordningen. De nya tjänsterna ska vara inrättade 1 januari 2021.

Observera att behörighetskraven är direkt tillämpliga endast för personer som innehar nationella yrkeskvalifikationer. I dessa fall är det arbetsgivaren som bedömer huruvida behörighetskraven uppfylls för en viss tjänst eller anställning. För personer som innehar utländska yrkeskvalifikationer tillämpas landskapslagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (ÅFS 2017:22) eller landskapslagen om jämställande av högskolestudier (ÅFS 2017:23) vid tillträde till reglerade yrken på Åland. Landskapsregeringen bedömer din behörighet och utfärdar beslut om erkännande av yrkeskvalifikationer för ett reglerat yrke. Se närmare del 5.

Utbildningsbyrån har framställt svar på de vanligaste frågorna i anslutning till de nya behörighetskraven. Frågorna och svaren är grupperade enligt följande ämnesområden:

- 1. Behörighetskrav för personer som varit anställda inom barnomsorg och grundskola vid lagens ikraftträdande**
- 2. Behörighetskrav för chefer, rektorer och föreståndare**
- 3. Behörighetskrav inom barnomsorg**
- 4. Behörighetskrav inom grundskola**
- 5. Behörighet för personer med utländska yrkeskvalifikationer**
- 6. Krav på språkkunskaper**
- 7. Begrepp**
- 8. Övrigt**

1. BEHÖRIGHETSKRAV FÖR PERSONER SOM VARIT ANSTÄLLDA INOM BARNOMSORG OCH GRUNDSKOLA VID LAGENS IKRAFTTRÄDANDE

A. Om jag var behörig enligt den upphävda lagstiftningen är jag fortsatt behörig enligt den nya lagstiftningen?

Svaret på denna fråga beror på din tjänst/uppgift och din utbildning.

Utgångspunkten är att om du innehaft en tjänst eller varit anställd i arbetsavtalsförhållande inom barnomsorg och grundskola vid lagens ikraftträdande är du fortsatt behörig för din tjänst/anställning i enlighet med övergångsbestämmelsen (2 § 7 mom. i del VIII). Du måste dock uppfylla de nya behörighetskraven om du vill byta tjänst

eller anställning. Detta gäller även för dig som tidigare fått landskapsregeringens beslut om dispens från föreskrivna behörighetsvillkor. Om du har utländska yrkeskvalifikationer se avsnitt 5.

Övergångsbestämmelsen tillämpas inte för uppgifter vilka inte tidigare reglerats i lagstiftning såsom barnomsorgschef, utbildningschef, lärare i förundervisning, socionom i barnomsorgen eller för föreståndare som utsetts i enlighet med 24 § 2 mom. i grundskoleförordning (ÅFS 1995:95). Om du är lärare i förundervisning eller socionom i barnomsorgen måste du uppfylla behörighetskraven genast. Om du är barnomsorgschef se fråga 2C. Om du är utbildningschef eller föreståndare se fråga 2A.

B. Jag har landskapsregeringens beslut om dispens om föreskrivna behörighetsvillkor. Är jag fortsatt behörig enligt den nya förordningen?

Du är fortsatt behörig för din tjänst/anställning men du måste uppfylla de nya behörighetskraven om du vill byta tjänst eller anställning.

2. BEHÖRIGHETSKRAV FÖR CHEFER, REKTORER OCH FÖRESTÅNDARE

A. Enligt den nya lagstiftningen måste barnomsorgs-, grundskole-, och utbildningschef, daghemsföreståndare och rektor samt skolföreståndare förutom en viss examen även avlägga studier i ledarskap och/eller förvaltning omfattande minst 25 akademiska poäng eller en examen i undervisningsförvaltning omfattande 15 studiepoäng samt avlägga ett prov i åländsk barnomsorgs- och grundskolelagstiftning. När måste dessa behörighetskrav vara uppfyllda?

Svaret på denna fråga beror på huruvida övergångsbestämmelsen är tillämplig i ditt fall och beroende på vilken tjänst det är fråga om.

Skoldirektörer som övergått till grundskolechefer, daghemsföreståndare och rektorer som innehaft en tjänst eller anställning vid lagens ikraftträdande är fortsatt behöriga för sin nuvarande tjänst eller anställning men måste uppfylla de nya kraven vid byte av tjänst eller anställning. Observera dock att det finns en sex månaders tidsfrist att uppfylla kravet på lagstiftningsprovet och ledarskaps/förvaltningsstudier räknat från den dag tjänsteutövningen inletts (31 § 1 mom). (19.3.2021)

Skolföreståndare som utsetts i enlighet med 24 § 2 mom. i grundskoleförordning (ÅFS 1995:95) och nya utbildningschefer ska uppfylla kravet på ledarskaps/förvaltningsstudier och avlagt lagstiftningsprovet senast 1 juli 2021 (31 § 1 mom. i förordningen). Kravet på examen och arbetserfarenhet ska uppfyllas då tjänsten tillträds.

De som vid lagens ikraftträdande varit anställda för att utföra de uppgifter som ankommer på en barnomsorgschef har en längre tidsfrist, de ska uppfylla kraven senast 31.12.2024 (31 § 2 mom. i förordningen, se även fråga 2C). Observera att denna

undantagsregel tillämpas endast i fråga om sådana personer som vid lagens ikraftträdande varit anställda för att utföra uppgifter som enligt LBG ankommer barnomsorgschefen och gäller således inte personer som efter lagens ikraftträdande anställs i uppgiften som barnomsorgschef.

Vid nyanställningar till ovannämnda tjänster (personer som inte övergått med stöd av övergångsbestämmelsen) ska kravet på examen och arbetserfarenhet uppfyllas då tjänsten tillträds medan kravet på ledarskaps/förvaltningsstudier samt lagstiftningsprovet ska uppfyllas senast 1 juli 2021.

B. Jag är en tjänsteman i ledande ställning som har utsetts att ha ett övergripande ansvar för kommunens barnomsorg och grundskola i enlighet med 3 § 1 mom. i del VI i LBG. Vilka behörighetskrav gäller för mig?

Du måste uppfylla de behörighetskrav som anges i 14 § i förordningen.

C. Jag arbetade som barnomsorgsledare före lagens ikraftträdande, är jag behörig som barnomsorgschef enligt den nya förordningen?

Du är inte behörig med stöd av övergångsbestämmelsen eftersom den upphävda lagstiftningen inte omfattat behörighetskrav för barnomsorgschefer. Du är direkt behörig som barnomsorgschef om du uppfyller de nya behörighetskraven. Om du inte uppfyller de nya behörighetskraven och vid lagens ikraftträdande varit anställd för att utföra de uppgifter som ankommer en barnomsorgschef ska du enligt 31 § 2 mom. i förordningen uppfylla de nya behörighetskraven senast 31.12.2024.

D. Jag kommer inte att hinna göra mig behörig inom tidsfristen, kan jag anställas som obehörig?

Enligt 5 § i del V i LBG kan kommunen för högst ett års tid anställa en person som har tillräcklig skicklighet och förmåga att sköta tjänsten eller uppgiften. Detta förutsätter att tjänsten/uppgiften varit utlyst och att inga behöriga sökanden funnits.

E. Vad avses med begreppet *studier i ledarskap och/eller förvaltning*?

Studierna i ledarskap och/eller förvaltning kan omfatta studier i pedagogiskt ledarskap/förvaltning. Bestämmelsen är dock flexibelt utformad och innebär att även övriga studier inom ledarskap och/eller förvaltning ska beaktas. Studierna kan även ingå i en examen förutsatt att det är fråga om ledarskaps- eller förvaltningsstudier. Vid bedömningen av 25 akademiska poäng i ledarskap/förvaltning kan mellersta vitsordet i skolförvaltning godkännas. Arbetsgivaren avgör vilka studier som beaktas.

F. Vad avses med begreppet *examen på fördjupad nivå*?

Med examen på fördjupad nivå avses en universitets- eller högskoleexamen som omfattar minst 240 akademiska poäng varav minst 60 akademiska poäng avläggs på en

fördjupad nivå. I riket avläggs studier på fördjupad nivå inom ramen för högre högskoleexamen och i Sverige anknyter begreppet fördjupad nivå till studier som avläggs på avancerad nivå. Observera att de fördjupade studierna måste ingå i en examen omfattande minst 240 akademiska poäng.

G. Var kan jag avlägga examen i undervisningsförvaltning?

Examen i undervisningsförvaltning administreras av utbildningsstyrelsen. Se närmare information på [utbildningsstyrelsens webbplats](#).

H. Var kan jag avlägga provet i åländsk barnomsorgs- och grundskolelagstiftning?

Provet administreras av Öppna högskolan på Åland. Närmare information hittar du här: <https://www.open.ax/>.

3. BEHÖRIGHETSKRAV INOM BARNOMSORG

A. Vad avses med begreppet *motsvarande examen* i behörighetskravet för barnskötare?

Begreppet innefattar att du innehar en nationell motsvarande examen. Exempel på motsvarande examina är gymnasieexamen med titel barnledare och gymnasieexamen med titel närvårdare med inriktning på fostran av barn och unga. Arbetsgivaren bedömer om du har en motsvarande examen.

En utländsk motsvarande examens tillämplighet avgörs av landskapsregeringen vid erkännande av yrkeskvalifikationerna.

B. Varför är behörighetskraven för lärare i barnomsorgen och lärare i förundervisning olika?

Benämningen *barntädgårdslärare* har i LBG bytts till *lärare i barnomsorgen* och behörighetskravet förtydligats till lärarexamen avsedd för barnomsorg från ett universitet eller därmed jämförbar högskola omfattande minst 180 akademiska poäng eller motsvarande äldre examen. Exempel på sådana examina är bland annat lärare i småbarnspedagogik, förskolelärare och barntädgårdslärare. Därtill kan vissa personer med socialpedagog- eller socionom YH-examen arbeta som lärare i barnomsorgen, se närmare fråga 3 D. Lärare i barnomsorgen ansvarar i enlighet med 6 § i del II i LBG för förundervisningens planering och genomförande.

Lärare i förundervisning är en ny yrkesgrupp som är behörig enbart för förundervisningsuppgifter. Yrkesgruppen har införts för att möjliggöra tillsvidareanställning av lärare i förundervisning i de kommuner förundervisningen sker i sexårsgrupper. Personen ska antingen vara behörig som lärare i barnomsorgen eller avlagt

lärarexamen avsedd för förundervisning omfattande minst 240 ap. Exempel på examina är grundlärarexamen f-3 och klasslärarexamen som avlagts efter år 2005.

C. Jag har en examen som socionom (YH), i vilka uppgifter kan jag arbeta inom barnomsorgen?

Om du har avlagt en socionomexamen (YH) med inriktning på småbarnspedagogik omfattande minst 210 akademiska poäng kan du arbeta som socionom (18 §), daghemsföreståndare (15 §) och kurator (30 § 2 mom.) inom barnomsorgen samt som fritidspedagog (21 §) inom grundskolan.

I vissa fall kan du även vara behörig att arbeta som lärare i barnomsorgen på Åland. Se närmare fråga 3 D.

D. Jag har en socionomexamen (YH) som i riket medför behörighet som lärare i småbarnspedagogik, är jag behörig som lärare i barnomsorgen på Åland?

Om du i riket är behörig *både* som lärare inom småbarnspedagogik *och* för förskoleundervisning med stöd av 7 § 3–4 mom. i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (FFS 986/1998, nedan rikets behörighetsförordning) är du på Åland behörig som lärare i barnomsorgen.

Notera att på Åland är planering och genomförande av förundervisning en del av de arbetsuppgifter som enligt lag ankommer på lärare i barnomsorgen (6 § 4 mom. i del II i LBG). I riket är dock en lärare i småbarnspedagogik inte direkt behörig att ge förskoleundervisning utan måste uppfylla de särskilda behörighetsvillkoren för förskoleundervisningen som ställs i 7 § i rikets behörighetsförordning. Det åländska yrket skiljer sig således från rikets yrke gällande behörigheten att ge förskoleundervisning.

Utgångspunkten i riket är att en person som har avlagt en barnträdgårdslärarexamen (numera pedagogie kandidatexamen med inriktning på barnpedagogik) är behörig att ge förskoleundervisning förutsatt att det i undervisningsgruppen inte ingår elever som får grundläggande utbildning. Personer med en socialpedagogexamen eller socionom YH-examen inom småbarnspedagogik som avlagt tilläggsstudier inom förskoleundervisning före år 2004 är dock med stöd av 7 § 3–4 mom. i rikets behörighetsförordning behöriga att ge förskoleundervisning för en undervisningsgrupp i vilken inte ingår elever i grundläggande utbildning. Detta undantag gäller endast personer som enligt tidigare lagstiftning varit behöriga som barnträdgårdslärare och som kompletterat sin examen med behörighetsgivande studier inom förskoleundervisning före år 2004. Efter denna tidpunkt har personer med socionom YH-examen med inriktning på småbarnspedagogik inte kunnat erhålla behörighet för förskoleundervisning genom kompletterande studier.

De exakta behörighetskraven finns i 16 § i landskapsförordningen (2020:99).

4. BEHÖRIGHET INOM GRUNDSKOLA

A. Vad avses med begreppet studier i ledarskap och/eller förvaltning i behörighetskravet för rektorer och skolföreståndare?

Se fråga 2E.

B. Jag har avlagt 240 studiepoäng inom klasslärarutbildningen i riket, är jag behörig som klasslärare på Åland?

Nej. För behörighet som klasslärare krävs en lärarexamen avsedd för årskurs 1–6.

C. Jag har avlagt en svensk grundläraexamen f-3/4–6, är jag behörig som klasslärare på Åland?

Du har utländska yrkeskvalifikationer och behöver därmed ansöka hos landskapsregeringen om erkännande av yrkeskvalifikationer innan du kan påbörja utövandet av yrket på Åland. En förutsättning för behörighet på Åland är att du i Sverige har rätt att utöva yrket grundlärare. Bedömningen utgår ifrån de behörigheter som angetts i din lärarlegitimation samt din yrkeserfarenhet. Beslutet kan vara villkorligt och förutsätta att du avlägger ett lämplighetsprov eller genomgår en anpassningsperiod före du erhåller tillträde till yrket på Åland.

D. Jag är behörig ämneslärare i riket och har genom tilläggsstudier erhållit klasslärarbehörighet i riket, är jag behörig som klasslärare på Åland?

Om du i riket är behörig att ge ämnesundervisning inom den grundläggande utbildningen och du har av ett universitet beviljats ett intyg över avlagda studier inom de olika ämnen och ämneshelheter som undervisas i grundskolan omfattande minst 60 studiepoäng (behörighetsintyg/motsvarighetsintyg) är du behörig som klasslärare i årskurs 1-6 på Åland. Med begreppet *studier i olika ämnen och ämneshelheter som undervisas i den grundläggande utbildningen* avses i enlighet med 19 § 1 mom. 2 punkten i statsrådets förordning om universitetsexamina (FFS 794/2004) studier som ger yrkesfärdigheter för undervisning i de för alla gemensamma ämnen som enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning (FFS 628/1998) ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs.

5. UTLÄNDSKA YRKESKVALIFIKATIONER

A. Jag har ett erkännande av yrkeskvalifikationer sedan tidigare, behöver jag ansöka om erkännande på nytt?

Om du redan tidigare har fått ett beslut om erkännande av yrkeskvalifikationer av landskapsregeringen för samma yrke behöver du inte ansöka om erkännande på nytt.

B. Jag har fått min utbildning utomlands i ett EU eller EES-land, är jag behörig på Åland?

Om du har utländska yrkeskvalifikationer bedöms din behörighet för ett reglerat yrke enligt landskapslag om erkännande av yrkeskvalifikationer (ÅFS 2017:22). Följande yrken inom undervisningssektorn är reglerade och förutsätter att du måste [ansöka om erkännande av yrkeskvalifikationer](#) hos landskapsregeringen innan du kan påbörja utövandet av yrket på Åland:

- Lärare i barnomsorgen
- Lärare i förundervisning
- Socionom i barnomsorgen
- Speciallärare i barnomsorgen
- Barnskötare i barnomsorgen
- Familjedagvårdare i gruppfamiljedaghem
- Fritidspedagog
- Klasslärare
- Lektor
- Lektor i elevhandledning
- Specialklasslärare
- Speciallärare
- Psykolog (ansök hos tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira)

Barnomsorgs-, grundskole- och utbildningschef, daghemsföreståndare, rektor/skolföreståndare, kurator, assistent och timlärare är oreglerade yrken. Detta betyder att du inte behöver ansöka om erkännande av landskapsregeringen för att utöva något av dessa yrken men du måste uppfylla behörighetskraven.

För att erhålla behörighet för ett reglerat yrke på Åland måste du ha behörighet att utöva yrket i utbildningens ursprungsland. Om yrket är oreglerat i ursprungslandet ska du ha viss arbetserfarenhet och yrkeskvalifikationer eller andra kompetensbevis för yrket i fråga. Yrkeserfarenheten krävs dock inte, om en reglerad yrkesutbildning fastställs i dina formella kvalifikationer.

Om du bedöms vara behörig för ett reglerat yrke på Åland utfärdar landskapsregeringen ett beslut om erkännande. Beslutet kan vara villkorligt och förutsätta att du avlägger ett lämplighetsprov eller genomgår en anpassningsperiod före du erhåller tillträde till yrket på Åland. Efter att du erhållit ett slutligt beslut om erkännande är du fullt behörig på Åland för yrket i fråga.

Observera att du även måste intyga till arbetsgivaren dina språkkunskaper i svenska. Se närmare del 6.

C. Jag har fått min utbildning i ett annat land än ett EU eller EES-land, är jag behörig på Åland?

Om du på Åland söker en tjänst där behörighetsvillkor enligt lagen är högskoleexamen och du har förvärvat dina yrkeskvalifikationer i ett annat land än ett EU eller EES-land kan du ansöka om jämställande av högskolestudier hos landskapsregeringen. Med ett beslut om jämställande av högskolestudier kan du visa arbetsgivaren att din utbildning är på den nivå som tjänsten/uppgiften förutsätter. Ett beslut om jämställande av högskolestudier medför inte automatiskt en behörighet för ett reglerat yrke.

D. Kan jag få förhandsbesked om mina yrkeskvalifikationer kommer att erkännas av landskapsregeringen? (19.3.2021)

Landskapsregeringen kan inte lämna förhandsbesked gällande erkännande av dina yrkeskvalifikationer.

E. Kan jag få min examen validerad vid Ålands landskapsregering? (19.3.2021)

Ålands landskapsregering kan enbart erkänna dina yrkeskvalifikationer. Validering är en skild process som innebär kartläggning och bedömning av din kompetens och kvalifikationer och som utförs vid gymnasier, högskolor och universitet. Vid validering jämförs dina kunskaper och erfarenheter med den aktuella utbildningens läroplanskrav och fastställda bedömningsgrunder. Validering kan leda till en examen eller en del av examen. Landskapsregeringen gör inga sådana bedömningar och kan inte heller lämna upplysningar om prövning av dessa frågor.

6. KRAV PÅ SPRÅKKUNSKAPER

A. Vilka krav ställer lagen och förordningen på personalens språkkunskaper?

Från och med 1.1.2021 krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i svenska av alla andra förutom barnskötare i barnomsorgen, familjedagvårdare i gruppfamiljedaghem, fritidspedagoger, assistenter, psykologer och kuratorer.

För övrig personal tillämpas de språkrav som anges i 60 § i [kommunallagen för landskapet Åland \(ÅFS 1997:73\)](#).

De nya språkraven gäller inte personer som 1.1.2021 innehar en tjänst eller är anställda i arbetsavtalsförhållande inom grundskolan eller barnomsorgen (8 § 7 mom. i del VIII i LBG).

Vid nyanställning ska arbetsgivaren kontrollera att språkraven uppfylls.

B. Hur kan jag i praktiken visa till arbetsgivaren att jag uppfyller språkravet?

Om ditt modersmål är svenska förväntas du ha utmärkta kunskaper i svenska. Du intygar att ditt modersmål är svenska genom att till arbetsgivaren visa ett intyg av myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (magistrat). Ta kontakt med statens ämbetshus på Åland och begär antingen ett ämbetsintyg (kostnad 18 euro) eller en utskrift av kontroll av egna uppgifter (utskrift över egna uppgifter får göras kostnadsfritt en gång per år).

Om du inte har svenska som modersmål ska du visa språkkunnandet enligt [FFS 481/2003](#). Språkkunskaperna uppfylls om du

- 1) avlagt [utbildningsstyrelsens språkexamen](#) för statsförvaltning på utmärkt nivå, eller
- 2) avlagt [allmän språkexamen på nivå 6](#), eller
- 3) fått din skolutbildning* på svenska och avlagt akademiskt mogenhetsprov vid en finländsk högskola på svenska ELLER avlagt modersmålsprovet i svenska i studentexamen med minst vitsordet magna cum laude approbatur ELLER avlagt studentexamen med minst vitsordet eximia cum laude approbatur i svenska som andra språk (*se 15 och 20 § i ovannämnda förordningen för närmare information).

7. BEGREPP

A. Vad menas med begreppet akademiska poäng?

Med begreppet akademiska poäng avses studiemeriter i enlighet med det europeiska systemet för överföring av studiemeriter (European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS). I Finland används begreppet studiepoäng och i Sverige begreppet högskolepoäng.

B. Vad avses med begreppet "motsvarande äldre examen"?

Begreppet innefattar att du innehar en nationell äldre examen som enligt tidigare lagstiftning utgjort behörighetskrav för motsvarande tjänst/uppgift. En äldre motsvarande examens omfattning kan avvika från det i förordningen fastställda poängkravet. Arbetsgivaren bedömer om din examen motsvarar en äldre examen.

En utländsk äldre examens tillämplighet avgörs av landskapsregeringen vid erkännande av yrkeskvalifikationerna.

7. ÖVRIGA FRÅGOR

A. Är det möjligt att ansöka om dispens från föreskrivna behörighetsvillkor?

Möjligheten till dispens finns inte i den nya lagstiftningen.